

Vlaams
Parlement

ingediend op **1594** (2017-2018) – Nr. 1
15 mei 2018 (2017-2018)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn
uitgebracht door Johan Danen

over duurzaam verpakken

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn:

Voorzitter: Tinne Rombouts.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bart Nevens, Axel Ronse, Ludo Van Campenhout, Wilfried Vandaele;
Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens, Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
Gweny De Vroe, Lydia Peeters;
Rob Beenders, Bruno Tobback;
Johan Danen.

Plaatsvervangers:

Jelle Engelbosch, Sofie Joosen, Jos Lantmeeters, Jan Peumans, Grete Remen, Sabine Vermeulen;
Sonja Claes, Jos De Meyer, Bart Dochy, Orry Van de Wauwer;
Mathias De Clercq, Willem-Frederik Schiltz;
Bert Moyaers, Els Robeyns;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;
Hermes Sanctorum-Vandevoorde.

INHOUD

I.	Toelichtingen	4
1.	VITO	4
2.	OVAM	6
3.	VAL-I-PAC	8
4.	Belgian Biopackaging	10
II.	Vragen en opmerkingen van de leden	14
1.	Tussenkost van Valerie Taeldeman	14
2.	Tussenkost van Gwenny De Vroe	14
3.	Tussenkost van Hermes Sanctorum-Vandevoorde	15
4.	Tussenkost van Steve Vandenberghe	15
5.	Tussenkost van Johan Danen	16
6.	Tussenkost van Bart Nevens	17
7.	Tussenkost van Elisabeth Meuleman	18
8.	Tussenkost van Tinne Rombouts	18
III.	Antwoorden	18
1.	VITO	18
2.	OVAM	20
3.	VAL-I-PAC	23
4.	Belgian Biopackaging	24
IV.	Aanvullende opmerkingen	26
	Gebruikte afkortingen	27
	Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn hield op 17 april 2018 een hoorzitting over duurzaam verpakken.

De volgende sprekers kwamen hierbij aan bod: prof. dr. Karl Vrancken, VITO; John Wante en Luk Umans, OVAM; Karel Gemmeke, VAL-I-PAC; Erik Vanderlinden en Inez Monteny, Belgian Biopackaging.

Deze hoorzitting vormde een vervolg op de hoorzitting van 12 december 2017 over de zwerfvuilproblematiek (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1455/1). Daarbij kwamen onderwerpen aan bod zoals het eventuele verbod op plastic zakjes en het invoeren van statiegeld. Na afloop van deze hoorzitting bleef de commissie enigszins op haar honger zitten wat betreft de vraag naar de mogelijkheden inzake productontwikkeling. Zijn er reeds bruikbare en meer duurzame verpakkingsmaterialen, wat bijvoorbeeld met bioplastics? Ook de vraag hoe men deze verpakkingen kan stimuleren en welke elementen daarin bepalend zijn, bleef onderbelicht. Vragen betreffende de eindverwerking van het verpakkingsafval kwamen toen ook niet aan bod.

In de commissie werd daarom beslist om beide onderwerpen, verpakkingsmaterialen en de uiteindelijke verwerking ervan met ook de invloed op de verbrandingscapaciteit, samen te nemen en hierrond een bijkomende hoorzitting te organiseren.

De bij de toelichting gebruikte presentaties zijn terug te vinden op de [dossierpagina](https://dossierpagina.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichtingen

1. VITO

Prof. dr. Karl Vrancken, VITO, gaat in zijn uiteenzetting uit van de circulaire economie, waarvan hij bewust een zeer ingewikkelde voorstelling toont. Zij vraagt immers een systeemverandering, waarin anders wordt nagedacht over de omgang met producten en waarin wordt gedacht in ketens. Dergelijke wijziging vereist de vervulling van een aantal maatschappelijke voorwaarden zoals de juiste businessconcepten (die producten in de keten houden), het juiste design, de juiste beleidscontext en het aanspreken van de consument. In de grafische voorstelling ziet men rond een individueel product een complex systeem van verschillende cirkels. De spreker onderstreept dat 'safe sinks' nodig blijven, plaatsen waarnaar ongewenste, gevaarlijke of te onzuivere materialen kunnen geleid worden.

Daarop toont hij een slide die hij gebruikte om in Thailand het internationaal vermaarde Vlaamse recyclagesysteem uit te leggen. Ons ophaal- en sorteersysteem zorgt ervoor dat 70% van het afval gescheiden wordt ingezameld. Dat neemt niet weg dat veel van de afzonderlijk ingezamelde materialen niet in gesloten cycli terechtkomen. Veel plastic wordt na sortering uitgevoerd naar China, wat problematisch is geworden door de invoering van strengere normen daar. Gevolgen zijn stijgende prijzen maar ook materialen die geen nieuwe bestemming vinden. Uitdagingen in dit verband zijn de klimaatverandering, de plasticsoep, de volksgezondheid en grondstoffenafhankelijkheid. De afweging ervan zal het toekomstige beleid bepalen.

Zijn volgende slide is een grafische voorstelling van het complexe systeem van afvalbeheer. Onderdelen ervan zijn het beleid, de strategie waarin zich dat uit, de technologische keuzes die daarin worden gemaakt en de infrastructuur die men daarvoor moet opzetten. Zij beïnvloeden elkaar echter ook in de omgekeerde

richting: de infrastructuur bepaalt de technologische mogelijkheden die overblijven, wat weer gevolgen heeft voor de strategie en het beleid. Vraag is niet alleen wat de beste technologie voor afvalbehandeling is maar ook welke het meest bijdraagt tot de doelstellingen die men wil bereiken. Doelstellingen, beleidskeuzes en infrastructuur moeten op elkaar afgestemd worden, vat de spreker samen. Nieuwe keuzes zijn aanvullend en bijsturend ten opzichte van het bestaande beleid. Hij onderstreept nogmaals dat een ketenbenadering nodig is.

Daarop geeft hij een overzicht van de waardeketen voor plasticafval in Vlaanderen, met cijfers uit 2014. Zelf gegenereerde en geïmporteerde plastics zijn samen goed voor ongeveer 400.000 ton die in de logistieke keten binnenkomt. Een deel wordt opgehaald en verder verkocht, een deel in Vlaanderen gerecycleerd. Ongeveer 270.000 ton wordt na sortering geëxporteerd, waarvan het grootste deel naar China en Hongkong.

België is met ruim 226.000 ton de zevende plasticafvalimporteur ter wereld. Het materiaal komt vrijwel uitsluitend uit Europese landen. Een negental Vlaamse bedrijven doet aan mechanische verwerking van bepaalde stromen, waarvan de details op de slide te lezen vallen. Opvallend is dat de twee belangrijkste stromen, PET en HDPE, niet in Vlaanderen worden gerecycleerd. België staat met ongeveer 400.000 ton ook voor plasticafvalexport in de top tien, net als Nederland. Bijna de helft gaat naar China of Hongkong.

Zoals gezegd ligt thans de focus op mechanische recyclage. Plastic wordt geregranuleerd in nieuwe producten. Dat vereist zeer zuivere stromen, want de verwerkbaarheid is technisch gelimiteerd. Onzuivere stromen komen in laagwaardige of zeer gemengde producten terecht, zoals tuinbanken, waarin ze andere materialen substitueren. Nieuwe inzichten over microplastics, zoals tot fleece gerecycleerde PET, nopen tot voorzichtigheid, al is er geen zekerheid dat hun opduiken in afvalwater uitsluitend of voornamelijk aan gerecycleerde vezels te wijten is. Verder opent de Chinaban volgens de spreker nieuwe mogelijkheden. Landen als Thailand, India en Korea staan klaar om die stroom over te nemen.

Waar we naartoe moeten, is verwerking in gesloten ketens. Een belangrijk element in het maken van keuzes is de producentenverantwoordelijkheid. Hoe zorgt men ervoor dat wie het materiaal op de markt brengt, mee verantwoordelijkheid draagt voor de verdere verwerking? De basis van elk systeem is inzameling. Duidelijkheid voor de burger is belangrijk, evenals het principe dat de vervuiler betaalt. Het systeem moet zodanig zijn dat het naar een optimum leidt door een inherente stimulans, waarbij hij erop wijst dat statiegeld optimaal werkt als 90% wordt ingezameld, omdat immers de niet-ingezamelde fractie voor de financiering zorgt. Verder is aangepaste verwerking nodig voor de aangeboden en geproduceerde stromen, en wijst hij erop dat er geen unieke keuzes of free lunches kunnen zijn. Geen enkel systeem is immers gratis en zonder nadelen.

Vervolgens gaat hij nog in op het restafval. Op dit moment wordt dat verbrand. Ook meer of anders gescheiden inzamelen creëert restfracties. Een zuivere kunststofstroom die geschikt is voor recyclage vereist immers scheiding, maar elke technologie daarvoor leidt tot een reststroom. De VITO-studie over de best beschikbare techniek uit 2001 is daarvoor nog altijd relevant, onderstreept de spreker. Roosterovens bieden een flexibele 'safe sink'. Discussies over andere technieken dienen zich eerder te richten op stromen vroeger in de keten, eerder dan het sorteersysteem te behouden en na te denken over een andere aanpak van het restafval.

Tot slot vat hij alles samen in een aantal aandachtspunten. Om te beginnen moet men zich richten op de hele waardeketen, met daarbij de vraag of gesorteerd afval ook gerecycleerd wordt. Hij verzekert dat er een markt bestaat voor

sortering, maar hoe dan ook wordt een residu gegenereerd en de vraag is dan waar dat naartoe gaat. Andere vragen zijn of primaire materialen worden uitgespaard en of wordt overgestapt naar een materialenbeleid, waarin afval als materiaal wordt gezien. In dat licht kan Vlaanderen een circulaire hub zijn voor plastics of bouwmaterialen, waar ze ook vandaan komen.

Specifiek voor kunststofafval is de vraag hoe men zuivere stromen voor recyclage maakt: door te investeren in installaties voor de scheiding van gemengd ingezameld materiaal of door apart te houden aan de bron? Hij beveelt aan om de export te stoppen naar landen met een onduidelijke verwerkingsroute, en om mechanische recyclage aan te vullen met chemische. Voor dat laatste is de techniek beschikbaar op de markt, maar zorgen gemengde stromen voor technische problemen en is men er nog niet in geslaagd succesvol de schaal van de lijnen op zich te vergroten.

Voor restafval ten slotte is een flexibele oplossing nodig vanwege de wisselende samenstelling en bevestigt de spreker nogmaals zijn vertrouwen in de roosteroven met warmterecuperatie als 'safe sink' voor de opvang van het onvermijdelijke residu van de keten.

2. OVAM

Uitdagingen en knelpunten

John Wante, OVAM, gaat in op de beleidsaspecten van afvalverwerking en begint daarbij met de uitdagingen voor de komende jaren. Om te beginnen is er een duidelijke toename van wegwerpverpakkingen uit kunststof: een stijging van 15% in de afgelopen 7 jaar, terwijl de gerecycleerde hoeveelheid stabiel blijft, waardoor het niet-gerecycleerde aandeel toenam tot bijna 150.000 ton. Ander knelpunt is dat er ook bij recyclage belangrijke materiaalverliezen blijven, waardoor bijvoorbeeld bij de omloopcyclus van een wegwerpverpakking van 6 weken met 10% materiaalverlies, dit na 2 jaar neerkomt op 85% materiaalverlies. Naast selectief inzamelen zijn dan ook minder en langer bruikbare verpakkingen nodig, aangepaste distributieconcepten enzovoort. Een ander probleem is dat van zwerfvuil, dat samen met overdreven voertuigsnelheid de hitparade der ergernissen aanvoert, nog afgezien van de negatieve milieueffecten. Verder vermeldt hij het vrij nieuwe fenomeen van de microplastics, die door hun ongecontroleerde en diffuse verspreiding ook in de voedselketen opduiken, over de gezondheidseffecten waarvan nader onderzoek nodig is. Verder zorgt nieuwe regelgeving zoals de recente Europese Verpakkingsrichtlijn voor hogere doelstellingen, waarvan vooral die voor kunststof een uitdaging vormen. In Vlaanderen moet het huidige recyclagepercentage stijgen van 36% tot 50% tegen 2025 en 55% tegen 2030. Tot slot moet een nieuwe afzetmarkt gevonden worden voor de meer vervuilde afvalstromen.

Uitgangspunten verpakkingenbeleid

De OVAM hanteert vijf uitgangspunten in haar verpakkingenbeleid, geïnspireerd door de ladder van Lansink: preventie (overbodig gebruik vermijden, hergebruik bevorderen en oververpakking tegengaan); onvermijdbare verpakkingen milieuvriendelijk maken (herbruikbaar, recycleerbaar, met een hoog gerecycleerd gehalte en afbreekbaar); zo veel mogelijk recyclen door sortering aan de bron en een hoogwaardige recyclage; zwerfvuil bestrijden door voorkoming en snelle opruiming; en ten slotte een aan de juiste actoren toegewezen kostenverdeling. Wat dat laatste betreft ziet hij nog marge voor de verbreding van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, waarin de producent aansprakelijk is voor de negatieve effecten van de afvalstoffen.

Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid

Vervolgens toont de spreker een slide met een grafische voorstelling van de kostenverdeling. Het blauwe blok geeft de kosten voor de gescheiden inzameling van verpakkingen weer: 130 tot 140 miljoen euro per jaar in België. Beperkter zijn de kosten voor campagnes en coaching. Verder zijn er die voor de inzameling en verbranding van de verpakkingen die in het restafval terechtkomen, en voor de opruiming van zwerfvuil. Over dat laatste zijn niet alleen veel minder nauwkeurige cijfers bekend bij de lokale besturen, maar bovendien is het gemengd met ander afval en loopt de kostprijs op volgens de verspreidingsgraad. De spreker vermoedt niettemin dat deze kost even groot is als die van de gescheiden inzameling en verwerking. Tot slot zijn er de verborgen milieukosten, die door de maatschappij als geheel worden gedragen. Conclusie is dat de financiële bijdrage van de verpakingsverantwoordelijken op dit moment beperkt is tot de eerste twee blokken: inzameling en campagnes tegen zwerfvuil. De lokale besturen dragen de kosten voor restafval en zwerfvuil. Uiteindelijk wordt alles wel door de burger betaald, die als consument de verpakking koopt met daarin een kleine bijdrage voor Fost Plus, en als inwoner de tarieven voor restafval en de belastingen betaalt.

Als eerste optie om de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid te versterken, vernoemt hij de verhoging van de recyclagedoelstellingen, voorbij de Europese minima, wat technisch ook mogelijk is en tevens de leidende positie van Vlaanderen beschermt. Tweede optie is de verhoging van de financiële verantwoordelijkheid van de producenten, bijvoorbeeld door de bijdrage aan de Mooimakers groter te maken en wettelijk vast te leggen, naast een sturende heffing op verpakkingen die niet gescheiden ingezameld worden, waarvan de inkomsten ook kunnen dienen voor proefprojecten in het antizwerfvuilbeleid en de opruimkosten zelf. Men kan er ook voor kiezen om de producenten meer operationeel verantwoordelijk te maken en te verplichten tot de invoering van een financiële beloning voor het terugbrengen van de verpakking, door middel van bijvoorbeeld statiegeld. De spreker merkt daarbij op dat zoiets juridisch moeilijk ligt voor een gewest. Heffingen (en de vrijstelling daarvan als men 90% recyclage haalt) zijn haalbaarder op dat vlak. Tot slot moet men ook ingrepen overwegen op de soort verpakkingen die op de markt komen en hun recycleerbaarheid. Dat kan bijvoorbeeld door de huidige groenepuntbijdragen te differentiëren, maar men kan ook nauwkeuriger rapportage van de sector vragen over verpakkingstrends, of doelstellingen invoeren op het vlak van hergebruik of recyclagegehalte. Al die mogelijkheden zijn tevens combineerbaar, merkt hij op.

P(+)-md-inzameling en statiegeld – effecten op ingezamelde hoeveelheden en verdeling kosten

Vervolgens gaat hij in op de vraag of de uitgebreide p(+)-md-inzameling wel of niet tegelijk met statiegeld moet ingevoerd worden. Beide zijn immers sterk verbonden. De spreker toont een slide waarin de afgevoerde hoeveelheden drankblikjes, plastic drankflessen en andere kunststofverpakkingen vergeleken worden in de systemen pmd en p(+)-md, dat laatste met en zonder statiegeld. Men ziet dat de invoering van p(+)-md een verschuiving van restafval naar selectieve inzameling teweegbrengt, dat met een derde toeneemt. Gelijktijdige invoering van statiegeld zal een verschuiving naar die kanalen veroorzaken, terwijl de pmd-hoeveelheid veel kleiner wordt maar ook minder zuiver en met meer laagwaardig materiaal voor recyclage. Tegelijk daalt de hoeveelheid kunststoffen in het restafval, evenals die van het zwerfvuil. De spreker nuanceert wel dat nauwkeurige voorspellingen zeer moeilijk zijn.

Daarop presenteert hij een vergelijkende tabel met de effecten op de kostenverdeling van p(+)-md-inzameling met en zonder statiegeld. Zij worden beschreven

voor vijf actoren: de inzamelaar van pmd, de inzamelaar van verpakkingen met statiegeld, de lokale overheden, de consument die geen zwerfvuil veroorzaakt en degene die dat wel doet. De kleuren geel en oranje staan voor een stijging van de kosten, al kan niemand op dit moment exact de cijfers berekenen. Omdat de richting die in de tabel wordt aangegeven, er een is van hogere kosten voor de pmd-inzamelaar en een mogelijke break-even voor de statiegeldinzamelaar, denkt hij dat een combinatie van beide het overwegen waard is met het oog op een evenwichtige kostenverdeling.

Flankerende maatregelen

Verdere flankerende maatregelen zijn het uitfaseren van wegwerpkassazakken, waarover een Europese richtlijn bestaat, en initiatieven om de distributie op weg te zetten naar verpakkingsarme systemen, waarbij hij een 'green deal' suggereert met daarin concrete afspraken om nieuwe systemen uit te testen die op termijn de norm kunnen worden. Recyclage kan ook ondersteund worden met federale instrumenten zoals de drankverpakkingentaks, die jaarlijks 330 miljoen euro oplevert. De spreker stelt voor om met de federale overheid te overleggen over budgetneutrale differentiatie volgens de recycleerbaarheid. Daarnaast moet de productwetgeving doorgelicht worden op belemmeringen voor de inzet van gerecycleerde materialen. Een andere focus is de verwijdering van verpakkingen uit het restafval van bedrijven. Ten slotte is het ook belangrijk om te investeren in de Vlaamse recyclagecapaciteit, mede in het licht van de Chinese ban.

Krachtlijnen van de eindverwerking volgens het uitvoeringsplan

Tot slot gaat de spreker nog in op de krachtlijnen van de eindverwerking volgens het uitvoeringsplan 'Huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval' uit 2016. Eerste is het streven naar een evenwicht tussen afvalverbrandingscapaciteit en aangeboden hoeveelheid afval. De stromen die daarbij worden opgevolgd zijn huishoudelijk en bedrijfsmatig restafval, restafval en residu's na uitsortering, en vast niet-risicohoudend medisch afval. Verder moet de verbrandingsprijs voldoende hoog gehouden worden met het oog op ontrading, en moet een instrument ontwikkeld worden voor de afbouw van de verbrandingscapaciteit op het moment dat de restafvalhoeveelheden beginnen te dalen. Belangrijk is ook de verhoging van de energievalorisatie, door bijvoorbeeld warmterecuperatie in warmtenetten. Bijkomende capaciteit kan alleen bij een overschot aan restafval en op voorwaarde van hoge energieperformantie. Een studie die de verschillende eindverwerkingstechnieken vergelijkt, loopt.

3. VAL-I-PAC

Karel Gemmeke vertegenwoordigt VAL-I-PAC, het erkend orgaan dat twintig jaar geleden is opgericht in het kader van de terugnameplicht voor bedrijfsverpakkingen. Hij is ervan overtuigd dat het ketendenken van primordiaal belang is voor de ontwikkeling van de circulaire economie.

Vandaag zijn de bedrijfsmatige kunststoffen hoofdzakelijk tertiair: folies en films die pallets bij elkaar houden. Die zijn goed voor ongeveer 75% van de ruim 100.000 ton plastic die de sector per jaar nodig heeft. Van alle kunststofverpakkingen die bij VAL-I-PAC worden aangegeven, werd vorig jaar 54% gerecycleerd, een percentage waarvan hij op korte termijn geen verbetering verwacht sinds China begin dit jaar zijn grenzen hiervoor sloot.

De organisatie gaat uit van drie grote principes: zo weinig mogelijk downgrading en de kwaliteit in de verschillende cirkels zo hoog mogelijk houden; minimaal productverlies (folies buiten de keten kunnen immers overal terecht komen); zo lokaal mogelijk, liefst binnen België en zeker binnen Europa. Hij bevestigt het

inzicht om folies niet langer naar het Verre Oosten te sturen, ook niet naar andere landen die – na China – hun grenzen openen. De spreker toont daarbij een voorstelling met de bekend geachte principes van de Ellen McArthur Foundation.

Een van de meest belangrijke zaken is het betrekken van de hele waardeketen, van de fabrikanten van grondstoffen, over die van verpakkingen, de verpakkers, de ontpakkers, de afvalophalers en de sorteercentra, tot de recyclers. VAL-I-PAC kent ze allemaal, maar ze kennen elkaar niet voldoende. De ambitie is dan ook om alle stakeholders samen te brengen, die thans bezig zijn hun eigen plaats te optimaliseren, met mogelijke schade op andere plaatsen in de waardeketen tot gevolg.

Daarop stelt hij de concrete projecten voor die zijn organisatie in dit verband op het getouw heeft gezet. Het eerste streeft naar het stimuleren van meer selectieve inzameling van verpakkingsfolies. Te vaak komt waardevolle kunststoffolie nog in gemengd bedrijfsafval terecht. Verder wil men ook kwaliteitsverbetering van het sorteren aan de bron stimuleren in het licht van de recyclage en de kostprijs ervan, stelt men richtlijnen op voor circulair bedrijfsmatig verpakkingsmateriaal, en is er het demonstratieproject 'Clean Site Circular' voor de bouwsector.

De spreker gaat nader in op het eerste project. Via de afvalophalers weet de organisatie welke bedrijven nog geen folie sorteren. Zij krijgen gratis drie foliezakken met uitleg opgestuurd. In de tweede helft van mei wordt daar een nationale radiocampagne aan toegevoegd.

Het tweede project, de inzameling van EPS of piepschuim, is ook gericht op huishoudelijke verpakkingen en wordt uitgevoerd in samenwerking met Fost Plus. Het gaat om een zeer waardevol materiaal, want de beschadiging van een product heeft een veel grotere milieu-impact. Er bestaan bovendien technieken om het te recyclen, maar de transportkosten zijn hoog omdat het zo licht en volumineus is. In het project wordt het samen met papier en karton ingezameld met perswagens in speciaal ontwikkelde zakken. De spreker gelooft dat het systeem op relatief korte termijn als standaard kan gebruikt worden.

Goede sortering van folies is belangrijk voor optimale recyclage in een circulair systeem. Om de te vermijden dat andere soorten plastic als PET-flessen of koffiebekertjes de kwaliteit van de ingezamelde fracties naar beneden halen, wordt een campagne opgezet voor kwaliteitsverbetering. Hij toont daarbij illustratiemateriaal waarop röntgenfoto's van afvalzakken zijn afgebeeld, uit een infopakket dat naar vijfduizend bedrijven wordt gestuurd die vandaag al folies sorteren, naast andere ludieke acties.

De ontwikkelaar van verpakkingen speelt een belangrijke rol in de waardeketen. Daarom worden samen met de U Hasselt richtlijnen opgesteld om die ontwikkeling in de circulaire richting te sturen. Om consensus in de keten te bereiken, krijgen alle spelers medezeggenschap over wat een goede verpakking is in een circulair systeem. De spreker verwacht een eerste set in september. Er is alvast gebleken dat informatie over andere spelers in de waardeketen buiten de eigen klant een belangrijke rol speelt en tot nu toe onvoldoende aanwezig is. Op dit moment is er in Europa te weinig recyclagecapaciteit voor dergelijk 'low density polyethylene' omdat er veel te weinig vraag is voor hoogwaardige toepassingen, maar dat is het gevolg van de onbekendheid. Eerste punt is dan ook om verpakkers te informeren over het bestaan van die mogelijkheid.

Tot slot is VAL-I-PAC bezig met het genoemde 'Clean Site Circular'. Clean Site zamelt sinds 2005 verpakkingsfolies op bouwterreinen in. De klassieke inzamelaars

waren uit zichzelf niet geïnteresseerd vanwege de verspreiding van de werven en het tijdelijke karakter ervan. Het systeem bestaat erin dat de aannemer bij de handelaar waar hij zijn bouwmaterialen koopt, ook specifieke zakken inslaat, die hij, eens ze gevuld zijn, gratis opnieuw bij de bouwhandelaar mag afleveren. Nu ze niet meer naar China kunnen, is het de bedoeling er zelf nieuwe verpakkingen voor de bouw van te maken, wat zeer demonstratief is voor de sector. Hij merkt daarbij op dat circulariteit niet impliceert dat men opnieuw hetzelfde product maakt, maar wel dat het evenwaardig is. Er wordt samengewerkt met een bereidwillige, grote Vlaamse fabrikant van bouwmaterialen, waarmee VAL-I-PAC een dynamiek op gang probeert te brengen.

De spreker legt uit dat zijn kleine organisatie, met een twintigtal mensen, zelf geen recyclagelijnen kan bouwen of verpakkingen ontwikkelen, hoe nodig ze ook zijn. Het wil vooral stimulator en inspirator zijn binnen de waardeketen, om de verschillende spelers daarin tot dialoog, consensus en actie te brengen in het perspectief van een circulaire economie.

4. Belgian Biopackaging

Erik Vanderlinden geeft de visie van Belgian Biopackaging weer op de verpakkingen van de toekomst en meer bepaald op de biologisch afbreekbare alternatieven voor plastic zakken. Zijn collega Inez Monteny werkt voor OWS, een onafhankelijk Gents onderzoeks- en studiebureau met wereldfaam als het op biodegradatie en composteerbaarheid aankomt. Hijzelf is CEO van een bedrijf dat zich uitsluitend toelegt op verpakkingsmaterialen van de toekomst, en bestuurslid van de vzw Belgian Biopackaging, die al meer dan tien jaar ijvert voor composteerbare verpakkingen, vervaardigd uit maximaal hernieuwbare materialen.

BBP is een ketenorganisatie van de nieuwe verpakkingssector en groepeerd wereldspelers op alle niveaus in de keten, van fundamenteel en toegepast onderzoek tot uiteindelijk gebruik. BBP streeft ernaar organische recyclage van verpakkingen aanvaardbaar te maken, of anders gezegd om de groene bak te openen voor composteerbare (voedings)verpakkingen. De vereniging streeft naar een gelijk speelveld voor hernieuwbare verpakkingen, meer bepaald wat de Fost Plustarifiering betreft.

Functies van verpakkingen

De spreker begint met even tegen de stroom in te gaan. Als men sommigen aanhoort, dan moeten verpakkingen vooral vermeden worden, zoals nog op 9 april 2018 in De Morgen werd bepleit. Helaas, zij dwalen. Zij zijn blind voor de nuttige rol die verpakkingen spelen, voornamelijk bij voedingsproducten. Zonder verantwoorde verpakkingen zou het leven heel wat minder aangenaam zijn en zou men veel meer verspillen, al is hij het er natuurlijk mee eens dat niet alle verpakkingen verantwoord zijn.

Daarop toont hij een afbeelding van een komkommer met een plastic jasje. Die verpakking wordt door sommigen verketterd en verguisd, hoewel de komkommer dankzij de folie minder vocht verliest, waardoor hij minder snel slap wordt en makkelijk tot zeven dagen langer fris en knapperig blijft. Niemand koopt, laat staan eet graag slappe komkommers. Slappe komkommers worden sneller weggegooid, een jammerlijke verspilling van voedsel.

De groenten- en fruitzakjes in de supermarkt laten de consument toe zelf te kiezen hoeveel en welke stukken groenten of fruit hij wenst, en bieden een hygiënische afscherming van andere producten in de winkelkar, zoals bijvoorbeeld onderhoudsproducten. Bovendien laten de transparante zakjes een snelle

en correcte verwerking aan de kassa toe. Niemand staat graag in de rij te wachten.

Verantwoorde verpakkingen van de toekomst

Zolang verpakkingen effectief iets verpakken, is er niet echt een probleem. Dat komt er pas als ze niets meer verpakken. Dan worden ze afval. Er wordt al heel wat gedaan om dat afvalprobleem onder controle te krijgen, onder meer door systemen als Fost Plus, die volop inzetten op materiaalrecyclage. Dat is waar de verantwoorde verpakkingen van de toekomst sowieso voluit moeten op inzetten: hergebruik en materiaalrecyclage, maar dat wordt moeilijk als de afvalstromen verontreinigd zijn. De kosten van materiaalrecyclage lopen dan drastisch op, terwijl de waarde van het recyclaat tegelijk drastisch achteruitgaat. Dat is dan ook de essentie van de weigering van China om nog langer ons minderwaardig (lees verontreinigd) plastic afval af te nemen. Om daarop een antwoord te bieden, moeten de verpakkingen van de toekomst op een andere manier ontworpen worden, voor sommige met het oog op organische recyclage.

Men moet durven onder ogen zien dat doorgedreven materiaalrecyclage niet altijd de meest duurzame oplossing is, noch technisch mogelijk. Toch moet vermeden worden dat alles de verbrandingsoven ingaat. Daartoe biedt organische recyclage mogelijkheden, vooral voor verpakkingen die vervuild zijn met voedingsresten of die makkelijk tussen het organisch afval terechtkomen. Bij organische recyclage kunnen composteerbare verpakkingen mee met het organisch afval vergaan tot compost. Compost is een bodemverbeteraar, die de bodem voornamelijk met koolstof verrijkt. Planten hebben koolstof nodig om een gezonde structuur op te bouwen. Uit plantaardig materiaal kan papier worden gemaakt of via bioraffinage kunnen bouwstenen voor onder meer bioplastics worden gewonnen, waarmee dan opnieuw composteerbare verpakkingen worden gemaakt. Zo is de kringloop gesloten.

Bioplastics

In antwoord op de vragen over bioplastics presenteert de spreker een duidelijke definitie van het begrip, waarover grote spraakverwarring heerst. Oorspronkelijk werden er bioafbreekbare plastics op basis van petroleum mee aangeduid. Sinds enige tijd wordt het begrip ook gebruikt voor niet-afbreekbare plastics die uit planten worden gemaakt. Gelukkig slaat het ook op materialen die zowel bioafbreekbaar als uit hernieuwbare plantaardige bron afkomstig zijn. Als iemand het woord gebruikt, moet men zich dus afvragen waar hij of zij het exact over heeft: bioafbreekbaar, biogebaseerd of allebei? Voor alle duidelijkheid preciseert de spreker dat hij de term gebruikt voor composteerbare plastics, gebaseerd op hernieuwbare bronnen. Allebei, dus.

Als men het heeft over bioafbraak, dan heeft men het over een end-of-lifeaspect. Composteerbaarheid is meer dan bioafbreekbaarheid alleen, het slaat ook op een ruimere milieu-impact. Composteerbaarheid wordt in een Europese norm gedefinieerd. Het materiaal moet snel uiteenvallen en volledig tot voedsel dienen voor micro-organismen, en mag geen ecotoxiciteit vertonen. Het koninklijk besluit van 2008 bepaalt dat in België verpakkingen niet bioafbreekbaar of degradeerbaar genoemd mogen worden, enkel composteerbaar, en dan nog alleen als ze volgens de norm gecertificeerd zijn. België verdient daarvoor een pluim, want het is het enige land in de wereld waar die duidelijkheid wordt verschaft. In dat verband waarschuwt de spreker voor oxodegradatie, een chemisch proces waarbij traditionele plastics in de natuur fragmenteren tot microplastics. De EU onderneemt trouwens stappen om die ongewenste oxodegradeerbare materialen te verbieden.

Hernieuwbaarheid is dan weer een cradleaspect. Uit welke bron is het materiaal afkomstig? Uit elk jaar hernieuwd groeiende planten? Ook daarvoor bestaat een Europese norm, die het aandeel recente koolstof (dus uit planten) bepaalt. Hernieuwbare materialen hebben een groot voordeel op vlak van CO₂-impact. De CO₂ die eventueel vrijkomt op het einde, werd oorspronkelijk door planten uit de atmosfeer gevangen. Het is dus kringloop-CO₂. Er wordt geen bijkomende CO₂ in de atmosfeer gejaagd. Bioafbreekbaarheid en hernieuwbaarheid zijn twee materiaalaspecten, die los staan van elkaar: het ene impliceert niet noodzakelijk het andere.

Blue economy

Daarop vestigt hij de aandacht op het feit dat de nieuwe verpakkingindustrie grote inspanningen levert in het kader van de 'blue economy', die zich richt op een duurzame en sociale industrialisering, deze keer met de natuur in de plaats van tegen de natuur zoals in het verleden. In dat verband licht hij graag het Matricaproject in het noorden van Sardinië toe. Daar worden kardoendistels gekweekt om uit hun zaden olie te persen, waaruit dan weer basisgrondstoffen voor bioplastic worden gehaald. Niet alleen wordt met niet-voedingsgeschikte natuurlijke planten gewerkt, die geen bemesting en geen irrigatie behoeven, maar bovendien gebeurt de kweek op marginale terreinen, die niet voor voedingsproductie geschikt zijn. De biomassa van de verdroogde distelplanten wordt in een plaatselijke elektriciteitscentrale gebruikt, die energie levert aan de bioraffinage. Er gaat ook niets verloren: de perskoek gaat terug naar de boeren als voedsel voor hun geiten en uit de olie worden ook andere componenten gehaald, die afzet vinden in onder meer de cosmetica en de gezondheidszorg. Het project heeft de arme boeren in de streek nieuwe bronnen van inkomsten bezorgd en de bioraffinage geeft werk aan 250 arbeiders in een door werkloosheid geteisterde streek. Het is een belangrijk voorbeeldproject.

Maar ook Vlaanderen is in die wereld toonaangevend. Uit de talrijke initiatieven licht hij graag Bio Base Euro Pilot Plant, een kenniscentrum waar gelijkaardige projecten van research-pilotschaal naar industrieel niveau worden opgeschaald. Vooral afvalstromen uit de agro-industrie, zoals suikerbietenpulp, bieden mooie opportuniteiten voor bioraffinage naar biochemische componenten en uiteindelijk bioplastics.

Europese richtlijn (EU) 2015/720

Vervolgens staat hij stil bij de Europese richtlijn met betrekking tot de beperking van het eenmalig gebruik van (ultra)lichtgewicht plastic zakjes. De commissie mag zich niets laten wijsmaken: de richtlijn slaat op alle zakjes, ook de ultra-lichtgewicht zakjes, zoals groenten- en fruitzakjes in de supermarkt. Alleen staat de richtlijn toe dat voor die laatste een uitzondering wordt gemaakt als ze om hygiënische redenen worden gebruikt. Landen als Frankrijk en Italië hebben beslist om geen gebruik te maken van die uitzondering en hebben dus ook de ultralichtgewicht zakjes verboden, met uitzondering van de composteerbare. Volgens BBP is dat een lichtend voorbeeld voor Vlaanderen.

Alternatieve groente- en fruitzakjes

Zoals in het begin van de uiteenzetting aangegeven, is het belangrijk om bij de evaluatie van adequate alternatieven niet alleen rekening te houden met de milieuaspecten, maar ook oog te hebben voor de functionele. Immers, als het vooropgestelde alternatief niet voldoet aan de functionele vereisten, zal het de facto niet gebruikt worden en zal men eventueel terugvallen op handigere, maar minder milieuvriendelijke alternatieven. Zonder volledigheid na te streven, somt

hij een aantal belangrijke vereisten op waaraan een alternatief voor de huidige polyethyleen zakjes moet voldoen.

Om te beginnen haakt de consument snel af als het alternatief niet gemakkelijk is in gebruik of een hele rompslomp veroorzaakt. Dat doet hij ook als er vragen blijven over voedselveiligheidsrisico's en hygiëne. Het mag evenmin de bedoeling zijn om een negatieve logistieke impact te hebben, en bijvoorbeeld veel meer vrachtwagens de baan op te sturen. Alternatieven worden best gemaakt met duurzame materialen en via duurzame processen, met onder meer aandacht voor water- en energiegebruik. Ze moeten best ook nuttig hergebruikt kunnen worden en alleszins makkelijk via materiaalrecyclage of organische recyclage in een kringloop worden gebracht. Om een vlotte afhandeling aan de kassa te verzekeren, dienen de alternatieven voldoende transparant te zijn, zeker daar waar groenten en fruit aan de kassa worden afgewogen en geprijsd. Nu in de meeste winkels de groenten en het fruit met water bestoven worden om ze vers te houden, is voldoende vochtresistentie van de zakjes eveneens een belangrijk hygiëneaspect. En ten slotte mogen de kosten voor de consument of de supermarkt niet de spuigaten uitlopen.

De bestaande zakjes uit polyethyleen pronken met heel voordelige LCA's, maar dan wel alleen omdat ze stelselmatig de after-use-fase buiten beschouwing laten, of omdat ze op dat vlak van onrealistische aannames uitgaan. Maar daarover gaat het hier net: het moment dat de zakjes afval worden. Dan blijkt dat ze allerm minst duurzaam zijn, niet hergebruikt kunnen worden en zelden in de recyclage terechtkomen.

Als men de verschillende andere alternatieven overloopt, blijkt dat er niet één enkel perfect alternatief is voor de huidige polyethyleen zakjes. Hoewel composteerbare papieren en bioplastic groenten- en fruitzakjes grotendeels beantwoorden aan de vereisten, vallen ze duur uit voor de supermarkt.

Quick win

Door in te zetten op composteerbare groenten- en fruitzakjes kan men snel en duidelijk merkbaar resultaat boeken op het vlak van een nog weinig bekende vorm van sluikestorten en op het vlak van het vermijden van microplastics in de bodem.

De gemiddelde nuttige levensduur van de huidige plastic zakjes is ongeveer 20 tot 30 minuten. Men scheurt ze van de rol en vult ze in de supermarkt. Thuis aangekomen krijgt men de knoop niet meer los en scheurt men de zak stuk om de inhoud eruit te halen. Er blijken heel wat zakjes in het gft terecht te komen. Dat mag men een vorm van sluikestorten noemen: 14 gewichtsprocent van de plasticvervuiling van gft komt van deze flinterdunne, ultralichtgewichtzakjes. In de compostering verstoren ze het proces en zorgen ze mee voor micropartikels in het compost en later in de bodem, waar ze jaren accumuleren.

Van composteerbare zakjes daarentegen krijgt men wel makkelijk de knoop los, zodat men ze opnieuw kan gebruiken bij het inzamelen van organisch keukenafval. Ze kunnen zonder enig probleem bij het gft en in de compostering veroorzaken ze geen problemen. De compostkwaliteit wordt allerm minst aangetast.

Wat moeten de commissieleden doen als zij die quick win willen grijpen? Om te beginnen de huidige polyethyleen zakjes verbieden en vervolgens composteerbare alternatieven reguleren. Zo hebben de consument en de supermarkt een valabel alternatief. Stimuleer tegelijk het gebruik van hernieuwbare grondstoffen, de materialen van de toekomst. Stimuleer ook het hergebruik van de composteerbare zakjes als inzamelrecipiënt voor organisch keukenafval. Laat de

distributiesector daar grootschalige informatieprogramma's over opzetten. De composteerders zullen de commissie dankbaar zijn. Laat OVAM het verbod op het gebruik van niet-composteerbare zakken voor gft-inzameling strikt handhaven, ook in het professionele kanaal. Daar lopen verschillende grote afvalbedrijven er vandaag de kantjes af, met alle nare gevolgen van dien op vlak het van microplastics.

Met die aanpak zorgt men ervoor dat de consument en de supermarkt kunnen blijven gebruikmaken van functionele groenten- en fruitzakjes, maar zonder een afvalprobleem te veroorzaken. Uit verschillende onderzoeken en jarenlange binnen- en buitenlandse ervaring blijkt dat de participatiegraad aan gft-inzameling stijgt als composteerbare zakjes gebruikt worden, en dat de verontreinigingsgraad daalt. De verminderde vervuiling heeft een positief effect op het composteringsproces en de compostkwaliteit, en op het vermijden van bodemverontreiniging met microplastics.

De spreker geeft toe dat er op dit ogenblik hogere kosten zijn voor de supermarkten, maar die belopen luttele centen per zakje. Niemand moet trouwens komen vertellen dat de kosten van de huidige, zogenaamd gratis zakjes niet zijn ingerekend in de prijs van fruit en groenten. De composteerbare zakjes zullen de prijs van de appels misschien doen stijgen van 1,99 euro/kg naar 2,00 euro/kg, geeft hij toe, maar dat lijkt hem verwaarloosbaar in vergelijking met de grote milieuwinst.

Vandaag staat de plasticsoep in de zeeën sterk in de aandacht, maar slechts weinigen zijn zich bewust van een veel grotere ramp die ons bedreigt: de opstapeling van plasticpartikels in onze bodem. De bovenste meter van onze bodem is van vitaal belang voor onze voedselvoorziening. Het is belangrijk die toplaag in topconditie te houden. Al het plastic uit de zee halen, wordt een immense klus. Maar al bij al is dat gemakkelijk vergeleken met de inspanning die nodig zou zijn om microplastics uit de bodem te halen. Beter is het tijdig maatregelen te nemen om te vermijden dat ze erin verzeild raken.

De toekomstige wereld van de composteerbare verpakkingen, vervaardigd uit materialen van hernieuwbare bron, is nog in volle ontwikkeling. Er zijn vandaag nog bijlange niet voor alle specifieke gevallen oplossingen, al staan sommige toepassingen te trappelen om ingevoerd te worden. Er wordt hard verder gewerkt en het gaat almaar sneller. De oorspronkelijke tegenstand smelt stilaan weg naarmate de nieuwe verpakkingen hun nut bewijzen. Hij nodigt allen uit om mee de weg naar de toekomst op te gaan in de plaats van mee te werken aan het overleven van de dinosauriërs, zoals sommigen hier tijdens een eerdere hoorzitting kwamen bepleiten.

II. Vragen en opmerkingen van de leden

1. Tussenkoms van Valerie Taeldeman

Valerie Taeldeman had van OVAM informatie over het verloop van de pmd-proefprojecten verwacht. Hoe maakt de maatschappij de vandaag geformuleerde ambities op het vlak van verpakkingen over aan Fost Plus, waarvan de erkenning dit jaar afloopt?

2. Tussenkoms van Gwenny De Vroe

Het standpunt van de fractie van *Gwenny De Vroe* is om naar minder verpakking te gaan en minder plasticafval in het bijzonder. Verpakkingsafval is een grote en toenemende bron van ergernis. De industrie heeft nog grote stappen te zetten.

Hoe staan de andere sprekers tegenover de opties van OVAM op het vlak van versterkte producentenverantwoordelijkheid? Welke aanpak kunnen zij daar nog aan toevoegen?

Welke verhoogde recyclagegraad is volgens hen mogelijk?

Wanneer mag de evaluatie van het versterkte zwerfvuilbeleid, dat in de plaats kwam van het statiegeld na de impactanalyse van 2015, verwacht worden?

Hoe staan de andere sprekers tegenover het gebruik van meer composteerbare verpakkingen?

Tot slot peilt ze naar het recent bekend geraakte plasticetend enzym.

3. Tussenkoms van Hermes Sanctorum-Vandevoorde

Hermes Sanctorum-Vandevoorde begrijpt dat er verschillende uitdagingen zijn en dat er niet één oplossing is die ze allemaal even goed aanpakt, maar hij verwacht wel een geïntegreerd beleidsadvies, ook al is dat dan weer voor discussie vatbaar. Het is te gemakkelijk om de vraag naar de beste methode onbeantwoord te laten of aan de politici over te laten.

Verder heeft hij gehoord dat roosterovens nuttig blijven omdat er altijd een residu is, maar hoeveel zijn er op termijn dan nodig met welke technologie, bijvoorbeeld over veertig jaar?

Vindt iedereen, behalve VAL-I-PAC, het een goede zaak dat zoveel materiaal buiten Europa wordt geëxporteerd? Is het niet nuttig de aanpak op Europese grond te stimuleren?

Voorts hoorde hij allerlei tussentijdse en volgens hem magere percentages maar geen echt einddoel. Waar wil men naartoe?

In de bijzonder interessante, vergelijkende tabel van OVAM met en zonder statiegeld is de rode kleur rechts onderaan positief maar die rechts bovenaan problematisch, zeker in de vergelijking met de oranje kleur ernaast. Kan men niet het grote verlies aan materiaalopbrengsten vermijden door Fost Plus en dergelijke inzamelaars naar de winkels te doen stappen zoals men het nu bij de huishoudens doet?

Van OVAM wil het lid ook weten hoe het vandaag is gesteld met het evenwicht tussen verbrandingscapaciteit en het aanbod brandbaar afval.

Tot slot is hij gevoelig voor de argumentatie van BBP, maar hoe reageert men op de kritiek dat de LCA van composteerbare zakjes leert dat ze toch niet altijd de beste oplossing vormen?

4. Tussenkoms van Steve Vandenberghe

Steve Vandenberghe attendeert op de grote belangstelling voor het thema, ook buiten de commissie. Hij herinnert eraan hoezeer statiegeld het recyclagecijfer doet stijgen. Men spreekt van 85 tot 95%. Hij begrijpt dan ook niet dat er vandaag nog tegenstand kan zijn. Wat is de visie van de sprekers? Het systeem is al ingevoerd in 37 landen en geen enkel onderzoek toont aan dat het zoveel meer kost.

Wat vinden de sprekers van de keuze voor korte ketens?

Verder is de huidige pmd-recyclage verre van altijd hoogwaardig. Zo wordt slechts 5% van de plasticflessen tot een nieuwe gerecycleerd, terwijl dat in landen met statiegeld 30 tot 40% is. Wat is de mening van de sprekers? Hoe kunnen producenten aangezet worden tot betere verpakkingen? Hoe kan echte recyclage een groter aandeel krijgen dan downcycling?

Ook hij vond de presentatie van OVAM erg interessant, met name voor de lokale besturen. Welke onderwijs- en onderzoeksinstellingen hebben onderzoek gevoerd op hun vraag? Wat is daarmee gebeurd en wat zijn de resultaten? In dat verband onderstreept het lid het belang van vroege bewustmaking van jongeren.

België haalt nu al de meeste streefcijfers voor hergebruik en recyclage van verpakkingsafval. Alleen voor huishoudelijk plastic verpakkingsafval lijkt met 35,4% van de beoogde 55% nog een weg te gaan. Hoe denkt men dat gat op tien jaar te dichten?

Hoever staat Vlaanderen in de ontwikkeling van bioplastic? Waarin kan het Europees koploper zijn? Welke beleidsmaatregelen kunnen ons in de goede richting sturen? In het algemeen waardeert hij dat alle sprekers de urgentie van een structurele aanpak vanwege Vlaanderen onderstreepten.

5. Tussenkomst van Johan Danen

Johan Danen is verwonderd over de geringe vooruitgang de laatste jaren in verpakkingstechnologie. Hooguit zijn de materialen dunner en sterker geworden, maar dat staat tegenover dat steeds meer verpakt wordt, vanwege de logistieke voordelen van bijvoorbeeld folies. Hoe komt het dat er niets fundamenteels verandert? Is er te weinig beleidsondersteunend onderzoek of wordt dat te weinig gevolgd?

Verder vraagt hij verduidelijking bij de chemische recyclage en het einddoel ervan. Blijft de inmiddels vijftien jaar oude roosteroven met warmterecuperatie ook de komende jaren de beste beschikbare technologie?

Het lid merkt vervolgens op dat niet alleen België op zoek gaat naar alternatieven voor China. Moeten Europa en België niet zelf iets doen met hun plastics? Maar zijn we daartoe uitgerust? Moet men op zoek naar andere toepassingen? Lost men het probleem dan niet beter op door van meet af aan minder plastic in de keten te brengen?

Hoe kan men de stijgende trend van niet-gerecycleerde verpakkingen keren? Sommige oplossingen zorgen na verloop van tijd voor nieuwe problemen, merkt hij op. Bij plastic zelf bijvoorbeeld is dat het geval gebleken, maar ook bij recyclage ervan, waarbij hij wijst op de migratie in voedingsstoffen. Is dat laatste oplosbaar?

In sommige sectoren zijn verpakkingsmaterialen te goedkoop in verhouding tot het verpakte product, waardoor oververpakking opduikt. Is er geen manier om te vermijden dat supermarkten wafeltjes vier of vijf keer verpakken? Groen is vanzelfsprekend voorstander van verpakkingsarme winkelconcepten maar vraagt zich af of die ooit mainstream kunnen worden.

Bij de afbouw van de verbrandingscapaciteit merkt hij op dat prognoses van hoeveelheden restafval altijd gebaseerd zijn op het huidige beleid en geen rekening houden met mogelijke, drastische maatregelen. Eens de bijkomende capaciteit er is, komt de vraag vervolgens vanzelf. Hoe kan men die kring doorbreken?

Het door VAL-I-PAC vermelde percentage van 54% gerecycleerde plastics vindt het lid veeleer laag in een bedrijfscontext. Daarin is de aanpak toch beter te organiseren dan in een particuliere omgeving? Wat gebeurt met de resterende 46%? Kunnen striktere opvolging en een betere wetgeving ervoor zorgen dat het recyclageaandeel verhoogt?

Bioplastics zijn interessant voor bijvoorbeeld verse groenten, maar zij mogen niet verhinderen dat men ernaar streeft het aandeel van plastic op zich te vermindere-n. Hoe komt het overigens dat een zo goed systeem nog niet algemeen ingevoerd is? Licht het aan de kostprijs? Kan de wetgeving ervoor zorgen dat die gunstiger wordt door hen een stimulans te verlenen of aan de andere een taks op te leggen?

6. Tussenkomst van Bart Nevens

Bart Nevens treedt prof. dr. Vrancken bij dat men de hele keten moet bekijken, inclusief de export. Afval blijkt big business te zijn sinds het stortverbod. Wie het goedkoop kan laten verdwijnen, maakt veel winst. Wat is de visie op afbouw van de afvalverbrandingscapaciteit, in weerwil van de energie- en warmterecuperatie volgens de beste beschikbare technologie en terwijl juist een aantal initiatieven om uitbreiding van de capaciteit vraagt? In verband met het transport van en naar die installaties wijst hij op de relatie met de klimaatdoelstellingen. Daar komt bij dat plastic is gemaakt van aardoliederivaten. Tegen de uitdoving in 2050 zal er in elk geval een alternatief moeten zijn.

Het lid maakt de vergelijking met asbest, dat vandaag nefast blijkt te zijn voor leefmilieu en volksgezondheid. Hij wil van VAL-I-PAC vernemen of de sector vanuit het voorzorgsprincipe bereid is een fonds aan te leggen om de aanpak van de problematiek, die zich trouwens vandaag al manifesteert als plasticsoep, te financieren. Ook hij vindt 54% geen denderend resultaat en informeert naar wat gebeurt met de rest. Naar zijn aanvoelen is de te lage kostprijs het motief van de keuze voor eenmalige in de plaats van herbruikbare verpakkingen. Of zijn er andere argumenten?

Zijn fractie steunt het door OVAM gesuggereerde overleg met de federale overheid over de defederalisering van de verpakkingentaks. Het zijn immers de lokale besturen die de rekening betalen voor zwerfvuil, terwijl de inkomsten van de taks thans in de algemene middelen verdwijnen. Hoe definieert OVAM statiegeld? Gaat het om eenmalig of hergebruik? Blijft p(+)md bestaan wanneer een vorm van statiegeld wordt ingevoerd? Zelf is hij voorstander van zo lang mogelijk hergebruik tot aan de recyclage. In het betoog van OVAM ontbrak het aandeel van de consument, die nochtans een deel van de verantwoordelijkheid draagt. Ook handhaving en sensibilisering zijn nodig. Andere landen blijken een meer gedisciplineerde bevolking te hebben, die afval niet op de grond gooit. Het lid begrijpt ook niet waarom de invoering van p(+)md ervoor zou zorgen dat de kosten voor de inzameling van restafval dalen, aangezien de inzet van de vuilniswagens en -mannen het grootste aandeel daarin heeft, en die blijft dezelfde. Ook bij de invoering van statiegeld zullen er kosten blijven om het overblijvende zwerfvuil op te halen.

In bioplastics gelooft zijn fractie wel, omdat het voor een gesloten keten zorgt. Hij wil, in het licht van de kortst mogelijk keten, wel weten of compostering thuis gegarandeerd is. Is het product geschikt voor een compostering met iets lagere temperatuur?

Is OVAM tot slot bereid het DifTarsysteem te verplichten in heel Vlaanderen, terwijl sommige gemeenten nu vuilniszakken tegen lage eenheidsprijzen verkopen omdat ze een goedkope oplossing hebben via een intercommunale

waarin ze participeren? Hij heeft dezelfde vraag over gft-ophaling, die nog niet overal plaatsvindt.

7. Tussenkomst van Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman treedt bij dat statiegeld slechts een facet is van een groter verhaal, maar dat is geen excuus om het niet in te voeren. Er is op dit moment een groot draagvlak voor. Die opportuniteit mag men niet missen.

Tegelijk vertelt de ladder van Lansink, waarop het beleid gevestigd is, dat op nog heel wat andere vlakken initiatieven nodig zijn, om te beginnen: afval vermijden. De cijfers tonen evenwel omgekeerd een toename van plasticverpakkingen in het gebruik en in de restfractie. De beleidsdoelstellingen worden blijkbaar niet gehaald, concludeert het lid, noch het genoemde vermijden, noch de tweede stap om verpakkingen zo milieuvriendelijk mogelijk te maken. Als men er wel in zou slagen daar werk van te maken, zou de tabel van OVAM, die uitgaat van het huidige beleid, er volgens haar heel anders kunnen uitzien. Heeft de maatschappij ook daar prognoses over?

8. Tussenkomst van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts denkt dat iedereen het eens is dat om te beginnen zo weinig mogelijk producten verpakt moeten worden, en verder dat verpakking, als ze toch nodig is, zo duurzaam mogelijk moet zijn. Systeemdenken en ketenaanpak zijn volgens haar de weg. Hoe willen de sprekers de verschillende schakels beter doen samenwerken? Hoe kan de overheid die samenwerking stimuleren of zelfs afdwingen?

Kan zij in de Europese context en met de huidige wereldmarkt productnormering opleggen?

Hoe kan zij garanderen dat de ladder van Lansink correct wordt toegepast eens men het juiste verpakkingsproduct heeft ontwikkeld? Welke rol ziet men voor wetenschap en bedrijfsleven?

Hoe kan de overheid positieve ontwikkeling naar chemische recyclage en compostering stimuleren?

Effectieve compostering van bioplastics vereist bepaalde omstandigheden. Hoe kunnen die gegarandeerd worden in antwoord op de bezorgdheid dat anders ongewenste materialen in de bodem verspreid worden?

III. Antwoorden

1. VITO

Prof. dr. Karl Vrancken verzekert dat hij voorstander is van de stopzetting van afvalexport. Voor de circulaire economie is het van belang te denken in lokale ketens, te dematerialiseren, producten een langere levensduur te geven en ketens zo goed mogelijk te sluiten. Hij erkent dat zij een bewegend einddoel heeft. Het is in elk geval niet de bedoeling dat Vlaanderen of Europa forten worden waar geen materiaal meer over de grens kan.

Het steunpunt, waarin VITO samenwerkt met de universiteiten van Leuven, Gent en Antwerpen, heeft als een van zijn taken het opzetten van indicatoren voor circulariteit. Hij wijst er daarbij op dat sommige materiaal- of productgericht zijn, andere de economie als geheel betreffen. Op dit moment moet nog gewerkt

worden met deelcriteria en -doelstellingen. Op productniveau is dat het optimaliseren van ketens. Een kleine regio die sterk afhankelijk is van interactie met het buitenland, moet daarbij focussen op zijn sterktes. Zelf noemt hij de metaalsector, de chemische sector en de bouwsector. Als men zijn huidige sterkte wil behouden, moet men kijken hoe men daar de circulariteit kan versterken.

Voor metaal gaat het om de recuperatie van non-ferro uit elektronisch afval, slakken en assen en residu's van metaalverwerking. Op die sterkte moet voortgewerkt worden.

Voor de chemische industrie is de uitdaging om van petro- naar biogebaseerd te evolueren nog groot. Als tijdshorizon ziet hij twintig tot dertig jaar, wat betekent dat men thans één investeringscyclus af staat van de volledig biogebaseerde chemie. Voor de spreker past de recyclage van kunststoffen binnen die transitie. Die materialen kunnen uit de urban mine gehaald worden en chemisch gerecycleerd, zodat zij tijdens de overgangperiode in de petrochemie kunnen gebruikt worden. Daarbinnen zijn er nog verschillende opties. Men kan plastics pyrolyseren tot een nafta, die men door kraken terug naar voren in de petrochemische cluster stuurt. Gevolg is wel dat men niet meer weet waar de gerecycleerde koolstoffenmolecule naartoe gaat. Men kan dus niet zeggen voor hoeveel percent white spirit bijvoorbeeld gerecycleerd is. Het alternatief is om de chemische recyclage initieel af te zonderen van de petrochemische cluster door het te vergassen en vervolgens bijvoorbeeld in methanol om te zetten. Dat proces bevat meer stappen en is daardoor waarschijnlijk duurder, maar heeft het voordeel dat de oorsprong van de resulterende basischemicaliën beter te traceren is. Net als voor statiegeld is ook voor deze chemische recyclage thans een draagvlak in de industrie, mede dankzij de Chinese ban, waardoor immers een volume aan materiaal ter beschikking is. Omdat die ideeën ook elders leven, waarbij de spreker Rotterdam en de VS noemt, is het nu het moment om beslissingen te nemen. Wat de restfractie betreft, legt hij uit dat vergassing al twintig jaar de technologie van de toekomst is. De flessenhals wordt gevormd door de kwaliteit van het toegevoegde materiaal. Men weet inmiddels dat het gebruiken van de installaties voor gemengd afval tot gevolg heeft dat men ze op korte termijn blokkeert. Andere technologieën werken wel, maar vertonen opnieuw problemen vanaf een bepaalde schaal.

Chemische recyclage is een aanvulling en kan de percentages hoger maken dan bij een exclusieve focus op mechanische recyclage. Zij brengt het sluiten van de cirkel dichterbij, ook al is er een – beperkt – technologisch risico. Hij stelt voor om voorbeeldprojecten te starten. Vraag is of Vlaanderen zich daarbij moet opstellen als koploper die plasticstromen uit Europa (of zelfs de wereld) ontvangt, dan wel zich beperkt tot de verwerking van wat het thans zelf exporteert naar China. Die keuze moet gemaakt worden.

Op de vraag of men de ladder van Lansink wettelijk moet opleggen als beperking van de kunststofrecyclage, antwoordt hij met het argument dat een dergelijke beperking thans evenmin bestaat voor gerecycleerd metaal. Als voorbeeld geeft hij het onbestaande verbod om gerecycleerd aluminium of staal in te zetten voor wapens. Waarom wel voor kunststoffen? Hoe dan ook is een overgang nodig van afval- naar materiaaldenken. Daarbij zal men een aantal controles moeten loslaten. Hij wijst erop dat de ladder een element is uit de lineaire economie. Wie afval niet als een probleem maar als een materiaal ziet, moet vrijer kunnen nadenken over wat ermee mogelijk is. In de circulaire economie gaat men uit van materialen en hun capaciteit. Een materiaal dat uit de urban mine komt, is hetzelfde als een materiaal dat uit de primaire mijn komt. De productiewijze en de marktcondities (de verzwakkende positie van Europa) zullen mogelijk nodig maken dat we die secundaire materialen hier houden.

Het zal moeilijker worden voor de overheid om daar sturend in op te treden. Wat zij wel kan doen, is de eerder genoemde testprojecten mogelijk maken in de diverse sectoren. Ook de stuurgroep van Vlaanderen Circulair denkt steeds meer op die manier, waarbij de middelen gericht worden ingezet in de plaats van in verspreide slagorde. Volgens de spreker is het nodig om van huidige, kleinere niche-initiatieven te komen tot grotere met een duidelijke impact.

Van het plasticetend enzym is hij niet op de hoogte.

VITO voert assessments uit over de haalbaarheid en milieu-impact van verwerkingstechnieken en -scenario's. In de voorliggende discussie is het echter vooral van belang die in hun context te plaatsen. Van de verhoogde inzameling van plastics in p(+)md bijvoorbeeld is de impact te berekenen. Het effect op de circulaire economie is dat echter pas als er een route is om het bijkomend ingezameld plastic goed te recyclen en dat is een beleidsbeslissing.

VITO heeft geen uitgesproken mening over statiegeld. Belangrijk is wel dat men in het debat voldoende elementen bekijkt. Voor het systeem pleiten drie elementen: de maatregel heeft een groot draagvlak, leidt tot heel zuivere materialenstromen (een duidelijk gekanaliseerde stroom van kunststoffen) en lost een groot deel van het zwerfvuil op. Dat kan politiek een voldoende reden vormen. Men moet echter ook oog hebben voor de kostprijs om het te financieren en de vraag waar men de verantwoordelijkheid legt voor een zo goed mogelijke doorvoering. Zo is het van belang te beseffen dat een stijging van het aantal ingeleverde verpakkingen van 90% tot 95% ervoor zorgt dat het systeem niet langer zichzelf betaalt. Daarom is er geen interne driver om tot verregaande inzamelpercentages te komen. Verder is de vraag wat men met de extra ingezamelde fracties doet.

2. OVAM

John Wante bevestigt dat de voorbije jaren diverse proefprojecten zijn uitgevoerd over de uitbreiding van pmd-inzameling volgens verschillende systemen. De meeste zijn afgerond en de studies beschikbaar. Er blijkt vooral uit dat de milieuperformantie van een aparte blauwe pmd-zak en roze zak voor restplastic, en van het systeem met één blauwe pmd-zak voor alle plastic vergelijkbaar is. De formule met één zak scoort iets beter op het vlak van kosten. Zij heeft ook een eenvoudigere sorteerboodschap. De voorkeur lijkt dan ook daarnaar uit te gaan, ook in de andere gewesten.

De gesprekken met Fost Plus ter voorbereiding van de nieuwe erkenning verlopen via de Interregionale Verpakkingscommissie. De nieuwe aanvraag moet tegen de zomer ingediend zijn en wordt in het najaar geëvalueerd.

Over de resultaten van de evaluatie van het zwerfvuilbeleid is een rapport overgemaakt aan de minister. De Mooimakers halen de doelstellingen van het operationeel plan, hun acties worden goed onthaald. Er zijn evenwel nog geen meetbare resultaten op het terrein. De spreker nuanceert daarbij dat de vijfpijleraanpak nog maar sinds vorig jaar draait. Er zijn nog geen cijfers die een causaal verband bewijzen, besluit hij, maar de werking werd procesmatig wel positief geëvalueerd. De genoemde aanpak moet dan ook een hoeksteen blijven van het toekomstige beleid, oordeelt OVAM, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen. De combinatie van coaching en handhaving kan men niet vervangen door een ander systeem.

In de vergelijkende tabel wordt een onderscheid gemaakt tussen de inzameling van pmd en van verpakkingen met statiegeld, omdat zij niet noodzakelijk door dezelfde partij worden georganiseerd, ook al zou dat aangewezen zijn. OVAM kan

dat echter niet opleggen. Om zijn terugnameplicht in te vullen, moet een verpakkingsverantwoordelijke vandaag instappen in een collectief inzamelsysteem, waarin de gemeente inzamelt en een organisatie als Fost Plus afspraken met haar maakt over financiering en dergelijke. Winkels of distributeurs die zelf zuivere fracties inzamelen via een statiegeldsysteem hebben dat collectief systeem niet langer nodig. Zij zouden dus kunnen beslissen uit het Fost Plus systeem te stappen, hoewel dat niet hoeft te gebeuren. Het kan echter wel.

Met statiegeld bedoelt hij dat op drankblikjes en plastic flessen, zoals in de impactanalyse uit 2015, niet dat op herbruikbare glazen flessen, hoe nuttig dat ook is. De spreker treedt bij dat veel meer moet ingezet worden op herbruikbaarheid. Hij verwacht dat naar de winkel van de toekomst veel meer zaken worden teruggebracht om te worden hergebruikt, gevuld of gerecycleerd. Omdat winkels vandaag voornamelijk lineair zijn en producten verkopen die ze niet zien terugkomen, zijn ze ook niet bezig met de efficiënte behandeling van die retour. Voor die omslag zijn nog veel stappen nodig, erkent hij.

Het beleid moet inderdaad meer aandacht hebben voor het stimuleren van de inzet van recyclaten, maar de bevoegdheden daarover zijn wel verspreid over verschillende overheden. Productnormering en taksen zijn federaal. De uitbouw van een goede dialoog is dan ook belangrijk voor de afstemming. Recent is een intra-Belgisch platform inzake circulaire economie opgericht door de drie gewestelijke administraties en de federale. Een sturende heffing in het kader van een meer uitgebreide producentenverantwoordelijkheid biedt een mogelijkheid om verpakkingen die uit recyclaten bestaan, te bevoordelen.

De kloof met het doel van een recyclagepercentage van 55% voor plastic verpakkingsafval is niet onoverbrugbaar. Fost Plus zegt dat het met p(+)md aan percentages van 60 tot 64% komt. Systemen als financiële beloning van het voorkomen van zwerfvuil kunnen dit nog opkrikken tot 70 of 75% volgens de spreker. De Europese Commissie wil in zijn Plastics Strategy tegen 2030 100% recycleerbare verpakkingen op de markt brengen. Hij besluit dat het behalen van hoge percentages niet onrealistisch is.

Op de kritiek dat er de voorbije tijd te weinig veranderd is op het vlak van verpakkingenbeleid antwoordt hij met een verwijzing naar de wet van de remmende voorsprong. Vlaanderen heeft in de jaren 90 een serieuze stap vooruit gezet in inzameling en recyclage tot een Europese koploperpositie. Daartoe zijn systemen uitgebouwd met een heel financierings- en afsprakenkader dat niet zomaar kan gewijzigd worden. Dat heeft nu zijn grenzen bereikt, waardoor een volgende fase, die hij verpakkingenbeleid 2.0 noemt, moet ingeleid worden. Andere Europese landen benen onze recyclagepercentages bij.

Voor de vermindering van de hoeveelheid niet-gerecycleerd verpakkingsafval verwijst hij opnieuw naar de invoering van p(+)md. Voor de strijd tegen oververpakking en de promotie van verpakkingsarme winkelconcepten verwijst hij naar het voorstel om de financiële verantwoordelijkheid te vergroten. De huidige recyclagedoelstellingen zijn immers uitgewerkt eens ze gehaald zijn. Een heffing op wat overblijft, bewaart de incentive om verder te gaan, waardoor systemen die vandaag economisch niet interessant zijn, dat alsnog worden.

De producent van de toekomst moet ervan uitgaan dat hij alles wat hij verkoopt, ooit zal zien terugkomen, ook al kan men dat richtpunt niet wettelijk vastleggen. Ook wie een nieuw verpakkingssysteem op de markt brengt, moet dat van tevoren in zijn overwegingen betrekken. In de begeleiding daarvan kunnen organisaties als Fost Plus een rol spelen.

Nadat hij zijn eerdere pleidooi voor een meer intelligente inzet van de federale verpakkingstaks heeft herbevestigd, legt hij uit dat de inzamelkosten gedeeltelijk vast en gedeeltelijk variabel zijn. Het zijn de laatste die dalen, terwijl de eerste gelijk blijven, tenzij er zo weinig restafval overblijft dat een kantelmoment optreedt en de frequentie van de inzameling kan verlaagd worden of zelfs tot nul herleid met een brengsysteem.

De krijtlijnen voor DifTar staan in het uitvoeringsplan inzake huishoudelijk afval. Die tarifiering wordt er niet in verplicht maar elke gemeente wordt wel een restafvaldoelstelling opgelegd, waaraan de helft niet voldoet. Dat moet onder de loep genomen worden. Hij onderstreept wel dat een evenwicht gezocht wordt tussen centrale aansturing en lokale autonomie. DifTar werkt ook beter in zones waar ruimte is om met containers te werken. Men moet maatwerk toelaten op lokaal vlak. Zeker is dat DifTar betere resultaten oplevert dan een op volume gebaseerd systeem.

Over gft staat in het plan dat naar meer inzameling gegaan wordt en dat die voor bedrijven op termijn verplicht wordt. Ook daarin moeten de komende jaren stappen gezet worden.

De ladder van Lansink is altijd het uitgangspunt van het afvalstoffenbeleid geweest, dat onderaan is begonnen met de afbouw van storten, gevolgd door die van verbranden en meer recyclage. Hoe hoger men klimt, hoe meer men veranderingen op systeemniveau moet teweegbrengen. Een afvalverwerker kan een stort vervangen door een verbrandingsoven, wat eenvoudiger te installeren is dan andere distributiesystemen of winkelconcepten. Daarvoor moet men immers met meer actoren overleggen en afspraken maken over inspanningen. De distributiesector ontloopt vandaag nog vaak de dans bij de reductie van verpakkingen.

Luk Umans vult aan dat OVAM jaarlijks de publicatie 'Tarieven en capaciteiten' verzorgt. De methodiek van het aanbod brandbaar afval wordt in het uitvoeringsplan inzake huishoudelijk afval vastgelegd. Op basis daarvan stelt men vast dat in de afgelopen drie jaar de hoeveelheid brandbaar restafval ongeveer gelijk is gebleven. De capaciteit is daarmee in evenwicht of licht onvoldoende. In 2015 heeft de eigenaar van de vrij kleine installatie van Knokke beslist om haar in 2016 te sluiten, wat de totale capaciteit met 30.000 tot 35.000 ton heeft verminderd. Verder haalt een aantal installaties minder dan zijn theoretisch potentieel. Sommige grotere kunnen anderzijds meer verbranden dan waarvan in de technische capaciteit wordt uitgegaan.

De definities van evenwicht en onder- en overcapaciteit vormen een aspect van de ontwikkeling van de langetermijnvisie, die eind 2018 moet afgerond zijn. Het plan gaat ervan uit dat op het einde van de planperiode 200.000 tot 250.000 ton restafval richting recyclage gaat, al gaat een deel daarvan wel opnieuw residu's opleveren.

De actualisering van de studie Restafval uit 2001 door VITO is aanbesteed. In het najaar moeten de resultaten beschikbaar zijn. OVAM gaat ervan uit dat de roosterovens als referentiesysteem worden behouden. Daarnaast wordt ook gekeken naar natte en droge systemen met scheidingsstappen, thermische depolymerisatie in de vorm van pyrolyse of gasificatie en dergelijke. Daarbij wordt gekeken naar een zeker 'technical readiness level': laboratoriumschaal volstaat niet, effectiviteit moet minstens op proef- en liefst op industriële schaal aangetoond zijn. Hij wijst er nog op dat de studie niet alleen kijkt naar milieu-impact, zoals een LCA, maar ook naar energie, kostprijs, bedrijfsvoering en grondstoffenverbruik.

3. VAL-I-PAC

Karel Gemmeke antwoordt dat de huidige organisatie van de producentenverantwoordelijkheid geen incentive oplevert. Men voldoet eraan door zijn factuur te betalen aan VAL-I-PAC en Fost Plus. Er is geen differentiatie tussen wie inspanningen doet en wie niet. Vandaar het eerder genoemde project om samen met de universiteit Hasselt richtlijnen op te stellen voor circulaire verpakking. Die kunnen aan een producent wel duidelijk maken of hij het goed doet of niet. Hij merkt daarbij op dat veel bedrijven geen verpakkingsspecialisten zijn.

VAL-I-PAC denkt eraan om de bijdrage van zijn leden te laten afhangen van de mate waarin men zijn verpakkingen ontworpen heeft volgens de genoemde richtlijnen, die daarmee een instrument vormen voor de producenten om echt hun verantwoordelijkheid te nemen. Elk bedrijf dat 300 ton verpakkingen op de markt brengt, moet ook een driejaarlijks preventieplan indienen bij de Interregionale Verpakkingscommissie, waarin de richtlijnen een plaats zouden kunnen krijgen. Op dit moment gaan ze nog over circulaire plastics maar de bedoeling is om verder te gaan, vult hij nog aan, waarbij hij licht aan elkaar gelijmde dozen noemt en strapbanden. Doel is om ook die technieken op te nemen in de richtlijnen.

Zijn organisatie meet recyclagepercentages, omdat de wet dat voorschrijft, maar hij roept de vraag op of men niet andere zaken als recycled content moet meten: hoeveel is al hergebruikt, hoeveel gerecycleerd. Een andere mogelijkheid is om het bestaande premiesysteem dat sorteren van verpakkingsafval belooft, in te zetten om bijvoorbeeld recycled content te belonen. Daaraan wordt gedacht in het perspectief van de volgende erkenning in 2021. Daarnaast zijn fiscale incentives mogelijk. Hij verwijst nog naar de omslag naar gerecycleerd papier. Dit had in het begin ook een mindere kwaliteit en had enige tijd en pioniers nodig om uit de kinderschoenen te groeien maar werd uiteindelijk de standaard.

Een ander preventie-instrument dat aan de leden wordt aangeboden, is de verpakkingsdiagnose. Het moet meer gepromoot worden. Bedrijven twijfelen thans om er geld in te investeren, maar het zou eveneens kunnen ingeschreven worden in het preventieplan.

Vervolgens geeft hij toe dat 54% het slechtste resultaat is van alle materialen bij VAL-I-PAC. Dat moet beter.

Het geld voor het gesuggereerde fonds voor de schade aan mens en milieu zou hijzelf echter eerder gebruiken om investeringen te doen dan het in een potje te stoppen waarvan men hoopt het later nooit nodig te hebben. In België en Europa is in de eerste plaats recyclagecapaciteit nodig. Die ontbreekt omdat het tot nu toe goedkoper was plastic naar China te sturen. De recyclagetechnieken bestaan maar er moet zo snel mogelijk geïnvesteerd worden, evenals in meer onderzoek naar circulaire verpakkingen.

Het ketendenken wordt gemakkelijker aanvaard dan men denkt. Hij beseft de urgentie. VAL-I-PAC wil tegen september de genoemde richtlijnen hebben. VAL-I-PAC heeft zich ertoe verbonden dat de hoezen van paletten met bouw materiaal tegen eind volgend jaar circulair zijn, een project dat wordt gesteund door Vlaanderen Circulair en waaraan vrij grote spelers deelnemen, waarvan hij verwacht dat ze als voorbeeld zullen fungeren.

Handhaving is duur. Systemen moeten dan ook zo eenvoudig mogelijk gehouden worden.

Ook VAL-I-PAC geeft de voorkeur aan een Europese oplossing boven het inruilen van China voor een ander Aziatisch land.

Hij wijst er nog op dat de wetgeving soms remmend werkt. Zo mag geen gerecycleerd plastic in het transport van gevaarlijke goederen gebruikt worden, hoewel de techniek is geëvolueerd en gerecycleerde moleculen zo goed kunnen zijn als maagdelijke.

Hij heeft absoluut geen probleem met composteerbare verpakkingen, als ze doen wat ze moeten doen. Een kringloop kan immers ook biologisch zijn.

4. Belgian Biopackaging

Erik Vanderlinden onderstreept dat niet alleen producenten maar ook consumenten verantwoordelijkheid dragen. Het aanbod van plasticverpakkingen is in veel gevallen een antwoord op de vraag van de consument. De demografie van de kleinere gezinnen speelt een rol, bereide maaltijden in supermarkten vormen een ander voorbeeld. De producentenverantwoordelijkheid ziet BBP vooral in de ontwerpfase. Vanaf het begin moet niet alleen gekeken worden naar de functionaliteit maar ook naar wat er na gebruik mee gebeurt. Dat gebeurt ook meer en meer. Een andere verantwoordelijkheid ziet hij in de communicatie: opdat recyclagesystemen goed werken, is het belangrijk dat iedereen vanaf het begin goed mee is. Verder moet meer gekeken worden naar de internalisering van kosten. Vandaag kan men het probleem nog te gemakkelijk doorschuiven naar iemand anders in de keten. De verantwoordelijkheid is nochtans gedeeld.

Wat de recyclagegraad betreft, moet er inderdaad naar gestreefd worden zoveel mogelijk materiaal te hergebruiken, maar men botst op technische en wettelijke beperkingen zoals voedselveiligheid. Hij pleit dan ook eerder voor een optimum dan een maximum.

Bij de composteerbaarheid onderstreept hij dat het bij BBP om specifieke toepassingen gaat, meer bepaald verpakkingen die gemakkelijk verontreinigd raken door organische materialen, en verpakkingen die gemakkelijk tussen organisch afval terechtkomen en daar verontreiniging veroorzaken. Hij is geen voorstander van een veralgemeende vervanging van traditionele plastics door bioplastics.

Het plasticetend enzym duikt met dezelfde regelmaat op als de komeet van Halley. Hoe interessant de proeven ook zijn, er rijzen in elk geval vragen bij gebruik op grotere schaal. Daar is men duidelijk nog niet uit. Voor inzamelbaar en recycleerbaar plastic is het geen relevante technologie, hoogstens voor zwerfvuil, nog afgezien van de ecologische risico's.

LCA's zijn complex en hebben gebreken, maar de methodiek is de beste die we hebben. Ze gaan uit van heel wat assumpties en gebruiken veel algemene data. Daarover zijn er nog relatief weinig met betrekking tot composteerbare materialen. Een aantal nadelen die uit LCA's naar voren komen, zijn bovendien terug te brengen tot schaaffecten. LCA's worden ook vooral gebruikt om mekaar mee om de oren te slaan. Men bekijkt ook niet altijd het hele plaatje. Een van de zaken die composteerbare zakken bijvoorbeeld ten kwade geduid wordt, is de energie die verloren gaat omdat ze niet verbrand worden met energierecuperatie, merkt hij ironisch op. Daar komt nog bij dat ze ook geen ethische aspecten in overweging nemen. Misschien is op de huidige schaal de bioraffinage en de biosourcing van composteerbare zakjes iets meer milieubelastend dan het oppompen van olie, maar wil men dan met dat laatste doorgaan?

Er gebeurt heel veel onderzoek over in Vlaanderen met de faculteit Bioscience Engineering van de UGent als koploper. De toepassing wordt echter geremd door de kostprijs. Het materiaal is vandaag duurder dan gewoon plastic, maar wordt ook benadeeld door de tarifiering van Fost Plus doordat het beschouwd wordt als niet valoriseerbaar plastic, de duurste bijdragencategorie. Daar komt bij dat het een hoger soortelijk gewicht heeft. In Nederland werd de bijdrage voor biobased en composteerbare plastics fors verlaagd. BBP streeft ernaar op hetzelfde niveau als papier te komen, het laagste tarief. Vanwege het voorgaande nemen velen een afwachtende houding aan.

Vandaag worden vooral toepassingen gevonden in afvalbeheer: de inzameling van gft, dat in heel Europa de grootste afzetmarkt vormt voor dit soort van producten. Het zijn de Europese richtlijnen die de regio's en lokale besturen op dit vlak nopen tot een meer voluntaristische opstelling. De supermarkten, waar andere toepassingen mogelijk zijn, doen het vandaag nog niet. Vlaanderen is geen koploper. De materialen zijn vooral in Duitsland en Italië ontwikkeld. Europa is wel de koploper in de wereld. Het overgrote deel van de patenten is in handen van Europese bedrijven. Ook in de toepassing staat Europa het verst.

De relevante verpakkers stimuleren kan op verschillende manieren, met name door wettelijke initiatieven, zoals die in afvalbeheer blijken te werken.

De verpakkingsector heeft volgens hem wel vooruitgang geboekt de voorbije jaren. Zo was de materiaalbesparing echt spectaculair. Hij erkent wel dat er te weinig is ingezet op nieuwe materialen. Men is blijven werken met de traditionele, die men heeft geoptimaliseerd tot men niet verder kon. De ontwikkeling naar biobased chemie en de organische kringloop openen de poort naar een onuitputtelijke bron.

Vlaco en de composteerders willen graag de composteerbare groenten- en fruitzakjes verwelkomen in hun installaties, op voorwaarde dat de gewone verboden worden. Zij willen immers vermenging voorkomen.

De spreker onderstreept dat niet alle plastic slecht is en dat vervanging door andere materialen tot meer energieverbruik kan leiden. Er zijn goede toepassingen. Wat vooral onder vuur ligt, zijn de verpakkingen voor eenmalig gebruik.

Inez Monteny bevestigt dat thuis composteren zeker mogelijk is. Daarover zijn certificaten beschikbaar. De temperatuur is inderdaad zeer belangrijk. Omgekeerd is wat thuis composteerbaar is, dat ook industrieel. Er wordt momenteel ook gewerkt aan een Europese norm voor thuiscomposteerbaarheid, zonder richtdatum evenwel.

Erik Vanderlinden vult aan dat in thuiscompostering de parameters voor goed composteren niet op dezelfde manier opgevolgd en bijgeregeld worden als in een industriële omgeving. Thuis composteren is een kunst, men moet weten hoe men organische afvalstoffen mengt en hoe men dat bewerkt. Vlaco organiseert opleidingen tot compostmeester. Het logo Eco Compost Home geeft aan dat bepaalde tests met succes gepasseerd zijn. Het geeft aan dat de zak in de in de norm aangegeven thuiscomposteringssituatie zal vergaan, niet als men het gewoon op een hoop gooit. Ook dan zal het echter geen probleem vormen, alleen zal het langer duren voor het vergaat, misschien een jaar. Als thuis composteren niet goed uitgevoerd wordt, is het resultaat navenant, maar dat geldt ook voor een bananenschil. Educatie is belangrijk.

IV. Aanvullende opmerkingen

Johan Danen stelt duidelijk dat zijn fractie voor een verbod op plastic zakjes is.

Verder blijft hij erbij dat, zelfs als er minder materiaal wordt gebruikt, er weinig vooruitgang is in de aard ervan, zeker in vergelijking met bijvoorbeeld consumentenelektronica of isolatie.

Als alle vandaag naar voren geschoven voorstellen uitgevoerd worden, zal er zeker minder restafval overblijven. Houdt de evenwichtsoefening van OVAM daar rekening mee? Hoe kan men die goed maken zonder te weten wat het beleid eigenlijk wil? Zou men niet beter wachten tot de oefening voltooid is en men weet welke technologie mogelijk beter is, voor men beslist tot uitbreiden?

Bart Nevens acht het duidelijk dat er nog veel werk aan de winkel is en dat men nog niet aan het einde is van de weg naar het nobele doel om de ketens te sluiten. Er zijn nochtans goede voorbeelden zoals de europallet in de bouw uit 1968, een leeggoedsysteem uit de bouwsector dat nog altijd goed werkt. De sector heeft het ideale profiel om verder te gaan in de circulaire benadering. Er zijn nog veel mogelijkheden volgens het lid.

Verder blijft hij erbij dat het statiegeld zoals door OVAM voorgesteld, er geen is. Men maakt slechts iemand anders eigenaar van blik en PET. In de plaats van het huidige ophaalsysteem, mag de consument voortaan meer betalen voor zijn drankverpakking en tevens de moeite doen om haar naar de detailhandel terug te brengen, waarna zij wordt gedownsized tot een bank. Statiegeld is in zijn opvatting voor verpakkingen die worden hergebruikt. Het lid vreest bovendien dat pmd-zakken gaan verdwijnen. De materialen die de financiële haalbaarheid ervan garanderen, zijn er immers al uit. Het gelijktijdige bestaan van p(+)md en statiegeld is niet realistisch.

Luk Umans vult nog aan dat bij de capaciteitsberekening steeds rekening werd gehouden met de uitbreiding van de installatie in Beringen, die in de plaats van de installatie in Houthalen zou komen.

Tinne ROMBOUTS,
voorzitter

Johan DANEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

BBP	Belgian Biopackaging
CEO	chief executive officer
EPS	expanded polystyrene
EU	Europese Unie
gft	groente-, fruit- en tuinafval
HDPE	hogedichtheidpolyetheen
LCA	levenscyclusanalyse
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
OWS	Organic Waste Systems
pet	polyethyleentereftalaat
pmd	plastic flessen, metaalverpakkingen, drankkartons
UGent	Universiteit Gent
UHasselt	Universiteit Hasselt
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
Vlaco	Vlaamse Compostorganisatie
VS	Verenigde Staten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk